

بسم الله الرحمن الرحيم

گذری بر توسعه پایدار روستایی در ایران (چالش ها و راه کارها)

گردآوری و تألیف :

دکتر عباس معروفی نژاد

عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ماهشهر

سرشناسه	: معروفنژاد، عباس، ۱۳۵۷ -
عنوان و نام پدیدآور	: گذری بر توسعه پایدار روستایی در ایران (چالش‌ها و راهکارها) / گردآوری و تألیف عباس معروفنژاد.
مشخصات نشر	: تهران: آریا پارس، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۲۳۸ ص.
شابک	: 978-600-7355-01-5
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: عمران روستایی -- ایران
موضوع	: عمران روستایی -- ایران -- طرح‌ها
رده بندی کنگر	: HN۳۰۲/۶۷۰ ی/۸۴۹ چ ۱۳۹۲
رده بندی دیو	: ۳۰۷/۱۴۱۲۰۹۵۵
شماره کتابخانه ملی	: ۳۴۱۰۴۱۲

<http://www.Aryapress.com>

نام کتاب: گذری بر توسعه پایدار روستایی در ایران (چالش‌ها و راهکارها)

گردآوری و تألیف: عباس معروفنژاد

ناشر: انتشارات آریا پارس

نوبت چاپ: اول

سال چاپ: ۱۳۹۳

تعداد صفحات: ۲۳۸

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۷۵۰۰ تومان

کلیه امتیاز این کتاب متعلق به انتشارات آریا پارس به تنهایی می‌باشد.
تکثیر تمام یا قسمتی از اثر بدون مجوز
کتابی ناشر ممنوع است و متخلفان به موجب
قانون حمایت حقوق مؤلفان، مصنفان و
میراث‌داران تحت پیگرد قانونی قرار خواهند
گرفت.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۳۵۵-۰۱-۵

ISBN: 978-600-7355-01-5

مرکز بخش:

همراه: ۰۹۱۲۱۳۸۰۷۱۴

فکس: ۸۸۹۷۲۲۳۳

تلفن سفارش: ۸۸۹۵۶۹۰۰

پیشگفتار:

توسعه پایدار برای اولین بار در ۱۹۸۰ میلادی مطرح شد و این مفهوم کلی با استراتژی حفاظت جهانی، به صورت گسترده ای مورد بحث قرار گرفت. محافظت از منابع و محیط زیست را در راستای ایفای نقش ارتقاء رفاه انسانی به نحو مطلوب مدیریت نماید. یکپارچگی انسان و محیط از سده های دور مورد توجه بوده است و دریایان سده نوزدهم، میلادی ارنست هگل (جانورشناس آلمانی و مبتکر اصطلاح اکولوژی) کوشید تا صریحی مدرن و علمی به این گونه آموزه ها و مباحث ببخشد. از این رو می توان ادعا نمود که بحث های پایداری در روندهای توسعه یا توسعه پایدار ریشه در مطالعات زیست شناسی، محیط شناسان دارد و سپس از آن طریق به مقولات اقتصادی، اجتماعی و کالبدی تزیق شده است. در ابتدای گسترش این پدیده سازمانهای دست اندرکار محیط زیست و منابع طبیعی طرح و برنامه ریزی آن را در دست داشتند و تفکر غالب بر حفظ محیط زیست و منابع طبیعی دور می زد. توسعه پایدار روستایی فرآیندی است که ارتقای سطح حیات روستایی را از طریق زمینه سازی و ترغیب فعالیتهای همساز با قابلیتها و تنگناهای محیطی (به مفهوم عام آن) مورد تاکید قرار می دهد. درهمین رابطه، می توان هدف توسعه پایدار روستایی عبارت خواهد بود از قابل زیست کردن عرصه های زندگی برای نسلهای فعلی و آینده با تاکید خاص بر بهبود و توسعه مداوم روابط انسانی- محیطی. این چنین برداشتی را بپذیریم، آنگاه نه باید و نه می توان توسعه روستایی را در افقهای کمی درآمد تولید و یا برخورداری از واحدهای خدماتی خلاصه نمود. توسعه پایدار روستایی جنبه های گوناگونی چون ساختار و روابط محیطی- اکولوژیک، ساختار و روابط کالبدی- فضایی، ساختار و روابط اجتماعی فرهنگی و ساختار و روابط اقتصادی را شامل می شود ولی زمینه سازیهای ساختاری نظیر سیاستگذاری ها، برنامه ریزیها، تخصیص اعتبارات و مانند آن می تواند به کارکرد صحیح این فرآیند بیانجامد. این کتاب مشتمل بر ۸ فصل است که به صورت خلاصه، ولی مفید و متمرکز به مباحث توسعه پایدار روستایی خصوصاً با تاکید ویژه بر ایران پرداخته است. در فصل اول این

کتاب به تعاریف و مفاهیم توسعه و توسعه پایدار روستایی پرداخته شده است. در فصل دوم به شناخت آمار جمعیتی ایران در سال ۱۳۹۰ (شهری/ روستایی) و در فصل سوم به توسعه پایدار و تشکیلات مردم نهاد روستایی در ایران اشاره شده است. در فصل چهارم به تجربیات سه کشور آمریکا، برزیل و چین در توسعه پایدار روستایی پرداخته شده و در فصل پنجم نقش توسعه پایدار روستایی در اهداف سند چشم انداز سال ۱۴۰۴ ایران و در فصل ششم و هفتم به چالش های محیط طبیعی و انسانی ایران اشاره شده است. در فصل آخر به ارائه راه کارها در زمینه توسعه پایدار روستایی در ایران پرداخته شده است. این کتاب می تواند به عنوان یک منبع درسی در مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد رشته های جغرافیا، توسعه روستایی، جامعه شناسی روستایی و... به خوبی استفاده قرار گیرد.

در تهیه و تنظیم این کتاب از آثار و نوشته های بسیاری استفاده شده است، اما کمی و کاستی های هم دارد که باید در نوشته و تذکر به اصلاح دیدگاههای مولف و مطالب این کتاب می تواند یاری رساند.

دکتر عباس معروف نژاد

۱۳۹۳

فهرست مطالب

صفحه

عنوان
پیشگفتار

فصل اول :

تعاریف و مفاهیم توسعه و توسعه پایدار روستایی

۳	۱-مقدمه
۵	۱-۱- توسعه روستایی
۸	۱-۲- استراتژی‌های توسعه روستایی
۹	۱-۲-۱- رویکردهای فنی-کالبدی
۹	۱-۲-۲- رویکردهای اقتصادی
۱۲	۱-۲-۳- رویکردهای اجتماعی-فرهنگی
۱۳	۱-۲-۴- رویکردهای فضایی، منطقه‌ای و ملی
۱۴	۱-۳- استراتژی توسعه روستا-شهری
۱۵	۱-۳-۱- استراتژی یوفرد

فصل دوم:

شناخت آمار جمعیتی ایران در سال ۱۳۹۰

(شهری/روستایی)

۱۹	۲-مقدمه
۲۰	۲-۱- وضعیت تعداد جمعیت کشور (۱۳۹۰)
۲۱	۲-۲- وضعیت جمعیت و خانوار کشور (۱۳۵۵-۱۳۹۰)
۲۱	۲-۳- وضعیت جمعیت کشور بر حسب جنس و سن به تفکیک استان ها
۲۳	۲-۴- وضعیت درصد متوسط رشد سالانه جمعیت به تفکیک استانها (۱۳۸۵-۱۳۹۰)
۲۳	۲-۵- وضعیت میزان شهرنشینی و روستائینی کشور (۱۳۳۵-۱۳۹۰)

- ۲۴ ۶-۲- تعداد شهرهای کشور (۱۳۹۰-۱۳۳۵)
- ۲۵ ۷-۲- تراکم ناخالص جمعیت کشور (۱۳۹۰-۱۳۳۵)
- ۲۶ ۸-۲- میزان جمعیت، مساحت و سهم آن در استان‌های کشور (۱۳۹۰)
- ۲۷ ۹-۲- میانگین سنی جمعیت کشور به تفکیک جنس (۱۳۹۰-۱۳۵۵)
- ۲۷ ۱۰-۲- میان سنی جمعیت کشور به تفکیک جنس (۱۳۹۰-۱۳۵۵)
- ۲۸ ۱۱-۲- روند تغییرات در گروه‌های عمده سنی کشور (۱۳۹۰-۱۳۵۵)
- ۲۸ ۱۲-۲- میزان جمعیت جوان کشور (درصد) به تفکیک جنس (۱۳۹۰-۱۳۸۵)
- ۲۹ ۱۳-۲- امید به زندگی به تفکیک جنس در دوره (۱۳۹۰-۱۳۸۵)
- ۲۹ ۱۴-۲- تعداد بعد از ازار کشور (۱۳۹۰-۱۳۵۵)
- ۳۱ ۱۵-۲- درصد خوار و حساب تعداد افراد خانوار (۱۳۹۰-۱۳۸۵)
- ۳۱ ۱۶-۲- درصد خانوار بر حسب جنس سرپرست خانوار (۱۳۹۰-۱۳۵۵)
- ۳۲ ۱۷-۲- جمعیت کشور بر حسب استان و خود (۱۳۹۰-۱۳۸۵)
- ۳۲ ۱۸-۲- جمعیت کشور بر حسب تابعیت (۱۳۹۰-۱۳۸۵)
- ۳۴ ۱۹-۲- میزان جمعیت ۱۰ ساله و بالاتر بر حسب وضع زناشویی (۱۳۹۰-۱۳۸۵)
- ۳۴ ۲۰-۲- میزان باسوادی جمعیت ۱۰ تا ۴۹ ساله کشور (۱۳۹۰-۱۳۸۵)
- ۳۵ ۲۱-۲- تعداد جمعیت دارای تحصیلات عالی و حورری به تفکیک جنس (۱۳۹۰-۱۳۵۵)
- ۳۶ ۲۲-۲- ضریب نفوذ اینترنت به تفکیک استان‌های کشور در سال ۱۳۹۰
- ۳۷ ۲۳-۲- تعداد مهاجران بر حسب مبدا و مقصد آخرین مهاجرت (۱۳۹۰-۱۳۸۵)
- ۳۸ ۲۴-۲- شاخص‌های تسهیلات خانوار (۱۳۹۰-۱۳۸۵)
- ۳۸ ۲۵-۲- تعداد خانوارها بر حسب نحوه تصرف واحد مسکونی (۱۳۹۰-۱۳۸۵)
- ۴۰ ۲۶-۲- تراکم نفر در واحد مسکونی به تفکیک مناطق شهری و روستایی (۱۳۹۰-۱۳۵۵)
- ۴۱ ۲۷-۲- وضعیت توزیع واحدهای خالی مسکونی کشور (۱۳۹۰-۱۳۸۵)
- ۴۳ ۲۸-۲- درصد واحدهای مسکونی برخوردار از برخی امکانات و تسهیلات (۱۳۹۰-۱۳۵۵)
- ۴۴ ۲۹-۲- وضعیت طرح‌های هادی روستایی کشور
- ۴۶ ۳۰-۲- وضعیت دهیاری‌های روستاهای کشور

فصل سوم :

توسعه پایدار و تشکیلات مردم نهاد روستایی در ایران

- ۵۵ ۳- مقدمه
- ۵۹ ۳-۱- مفهوم توسعه پایدار روستایی
- ۶۱ ۳-۲- نقش شوراهای اسلامی و دهیاری ها در توسعه پایدار روستایی در ایران
- ۶۲ ۳-۳- نقش مردم در توسعه پایدار روستایی
- ۶۳ ۳-۴- نقش روابط تعاملی شورا و دهیاری ها در توسعه پایدار روستایی در ایران

فصل چهارم :

تجربیات سایر کشورها، برزیل و چین در توسعه پایدار روستایی

- ۶۹ ۴-۱- ایالات متحده آمریکا و توسعه پایدار روستایی
- ۷۰ ۴-۱-۱- توسعه اقتصادی در نواحی روستایی آمریکا
- ۷۱ ۴-۱-۲- سیاست ها و استراتژی های توسعه اقتصادی در روستاهای آمریکا
- ۷۳ ۴-۱-۳- چالشهای پیش رو در توسعه اقتصادی روستاهای آمریکا
- ۷۴ ۴-۱-۴- نقش کار آفرینی در توسعه پایدار اقتصادی روستاهای آمریکا
- ۷۶ ۴-۱-۵- آموزش کار آفرینی
- ۷۶ ۴-۱-۵-۱- توسعه زیرساختهای کار آفرینی
- ۷۹ ۴-۲- برزیل و نقش آن در توسعه پایدار روستایی
- ۹۲ ۴-۳- جمهوری خلق چین و نقش آن در توسعه پایدار روستایی
- ۹۴ ۴-۳-۱- چهره چین پس از انقلاب کشاورزی
- ۹۵ ۴-۳-۲- استراتژی توسعه پایدار روستایی در چین
- ۱۰۱ ۴-۳-۳- توسعه کار آفرینی و اشتغال در چین

فصل پنجم:

نقش توسعه پایدار روستایی در اهداف

سند چشم انداز سال ۱۴۰۴ ایران

- ۱۰۵ ۵- مقدمه
- ۱۰۶ ۱-۵- تأمین امنیت غذایی
- ۱۰۷ ۲-۵- توسعه پایدار روستایی
- ۱۰۹ ۳-۵- اشتغال زایی روستایی
- ۱۱۳ ۴-۵- سواد آموزی در روستاها
- ۱۱۴ ۵-۵- توسعه فناوری های کشاورزی
- ۱۱۶ ۶-۵- توانمند سازی زنان روستایی
- ۱۱۷ ۷-۵- کارآفرینی روستایی
- ۱۱۸ ۸-۵- اصلاحات در بخش کشاورزی

فصل ششم:

چالش های محیط طبیعی ایران

- ۱۲۳ ۶- مقدمه
- ۱۲۴ ۱-۶- چالش های محیط طبیعی ایران

فصل هفتم:

چالش های محیط انسانی ایران

- ۱۳۵ ۷- مقدمه
- ۱۳۶ ۱-۷- چالش های محیط انسانی ایران

فصل هشتم:

راه کارهای توسعه پایدار روستایی در ایران

۱۴۳

۸- مقدمه

۱۴۵

۸-۱- راه کارهای توسعه پایدار روستایی در ایران

۱۶۷

منابع فارسی لاتین

۱۷۹

ضمائم

www.ketab.ir